

Az államnak a helyettesítő tanárok ezen intézménye kevés pénzbe kerülne, különösen, ha csak a helyettesítés idejét díjazza. A haszon azonban nagy volna. Akárhány példát lehetne felhozni, hogy a legtehetségesebb fiatal emberek elvesztek a tanügyre nézve, mert véletlenül épen akkor, mikor a vizsgákat letették, nem akadt szakukban üresedés. A budapesti tanárképzőnek egy kiváló tehetségű növendéke ily okból jelenleg paraszt Erdélyben. A helyettesítő tanárok intézménye sok existenciát, sok tehetséget menthetne meg a hazai tanügynek.

FUCHS K.

GYAKORLATI SZEMPONTOK A KÖZÉPISKOLÁK MŰKÖDÉSÉNEK MEGFIGYELÉSÉNÉL.

V. Felszerelés.

A szertárak elhelyezése dolgában szabályúl vehető, hogy ha az épület száraz, akkor a szertárak és a velök kapcsolatos kísérleti előadótermek földszint legyenek. Ennek előnyei: az évenkénti gyarapodások könnyebben elhelyezhetők; esetleges hurczokodás, vagy a szertárak helyiségeinek változtatásakor könnyebbség; de főleg tűzvész esetében a mentés megkönnyítése. A hol azonban a földszinti helyiségek nedvesek, hogy a tanszerek kellőképpen megóvhatók legyenek, a szertárak, legalább a természettudományi szertár és a vegyi konyha, okvetetlenül az emeleten helyeztessenek el. Ez esetben vagy összeköttetésben legyen a fizikai és vegytani muzeum az előadóteremmel, vagy legalább oly nagyok legyenek e szertárhelyiségek, hogy a tanulók is elférhessenek benne, vagy legalább a szertárak mind egy részen helyeztessenek el, s azon osztályok, a melyek szükséglik a szertárakat, szintén azon a traktuson legyenek, hogy emeletről földszintre vagy megfordítva ne kelljen hurczolni a tanszereket és szemléltető tárgyakat. Egy 1876. okt. 18. föig. jkv. nyilatkozat szerint a természettani eszközök a nem célirányos szekrényben romlásnak indulnak, s így tehát, ha az intézet szükségleteihez képest már kielégítőek a tanszerek: az esetben alkalmas szekrények szerzendők be a meg nem felelő régiek helyébe.

A felszerelés rovatánál megfigyelendő: A felszerelés a könyvtárakban s a szertárakban kielégítő-e? vagy gazdag-e egyszersmind? Főbb hiányok. Tanártestületi megállapodás szerint történik-e a felszerelés kiegészítése? A beszerzéseknél első sorban a tanításnál szükséges tanszerek, eszközök és szemléltető tárgyak gyarapítására fordítatik-e a főgond (mert ez a fő), és csak azután-e más egyéb eszközök és tárgyak beszerzésére? A szertárak, valamint a könyvtárak kiegészítésénél nem esnek-e a

fényűzés hibájába? A tanári könyvtárba első sorban oly alapvető művek szerzendők be, melyekhez különben a tanár a maga anyagi erejével nem, vagy csak nehezen juthat. Az egyes tudománysszakok és szakfolyóiratok gyarapítása arányosan történjék, de úgy is, hogy a tudományos továbbképzés egy szaknál se hanyagoltassék el, másrésztől egyes szakok a többinek rovására ne gyarapodjanak. A tanári könyvtárakra vonatkozólag álljon itt a következő főigazgatói nyilatkozat.

«A tanári könyvtár oly munkákat tartalmazzon, melyek necsak a tanításhoz való mindennapi használatra, hanem a tanár továbbképzésére is szolgáljanak. A beszerzések *tervszerűleg* eszközöltessenek, a mint azt a vall. és közokt. m. kir. minisztérium az általa kiadott könyvjegyzékben javasolta. A *szakfolyóiratok* közül minden *szak* képviselve legyen, s első tekintetben a *honi* s azután a külföldi szaklapok is járattassanak.» (1886. okt. 13. főig. tanácsk. jkv. *Szieber* főig. nyilatk.) — Megfakult, elrongyolódott vagy elavult szemléltető képek és ócska mappák eltávolítandók, illetőleg kiselejtezésük is kérelmezendő a V. K. M.-tól. Megfigyelendő, hogy a természetrajzi s más faliképek, mappák stb. kellő gondozásban részesülnek-e, s a javítás kellő időben foganatosítottatik-e, még mielőtt nagyobb kár esnék a tárgyakban. Constatálandó, hogy a V. K. M. 1889. szept. 25-én 40,323. sz. a. k. rendeletének elég van-e téve, t. i. az irodalmi és történelmi szemléltető eszközök évről-évre, *tervszerűleg*, fokozatosan kiegészítetnek-e? Tudvalévőleg e rendelet a főigazgatóknak feladatává tette, hogy évi jelentéseikben külön megemlékezzenek, hogy az intézetek e tekintetben mily mértékben felelnek meg a rendelet követelményeinek. Mikor a rendelet napvilágot látott, a beszerzésbányai tankerületi főigazgatóság kezdeményezésére az egyes intézeteknek össze kellett állítaniok a könyvtárakban megvolt illusztrált művek és szemléltető tárgyak jegyzékét, azonkívül a javasolt *tervszerű* kiegészítést fel-tüntető külön munkálatot kellett készíteniök. A tört. és irod. szemléltető eszközök és művek beszerzésénél szem előtt tartandó utasítást az alkalmas művek és tárgyak jegyzékével a V. K. M. 1892. évi 6664. sz. a. rendeletével bocsátotta közre. A V. K. M. 1892. évi július 30-án 26,715. sz. a. k. rend. szerint Palaestina régi példányai kiküszöböltetvén, helyettök a *Kogutovicz* Manó rajzolta példányok szerzendők be; a 8520/1893. sz. a. rendelet szerint a *Hölzel* és társa kiadásában megjelent és szintén *Kogutovicztól* készített fali térképek ajánlatnak. Az 1890. május 19. főig. tanácsk. jkv. szerint új instructiv jegeczminták, új ethnographiai képek és tipikus geographiai képek szerzendők be. A tanári könyvtárban a pædag. és philosophiai szak gyarapítására különös gond fordítandó. Első sorban kívánatos a klasszikusok magyarázatos, nemkülönben szövegkiadásainak és a gymn. vagy reálskolai kézi könyveknek vagy újabb s tanulságos módszert bemutató külföldi tankönyveknek beszerzése. Ajánlatos a *Schiller*-féle pæ-

dagogia, a Németországban divó «Directoren-Conferenzen»-ről szóló értesítők; a Jahresberichte über das höhere Schulwesen von Retwitsch, Berlin. — Teljes középiskoláknál a Lang-féle történeti fali képek közép- és újkori sorozata is megszerzendő, úgy a Luchs-féle gyűjtemény, a Rive-féle fényképek, a képzőművészet remekei (Di ald-féle fényképek); a nem teljes középiskoláknál pedig legalább ezek: Falke: Hellas und Rom, (Langl: «Götter und Heroengestalten» szintén ajánlatos); a Launitz-féle táblák, különösen ezek legutolsója: «Akropolis von der Westseite» (Reconstruction von Bohn), gyönyörű és a tanításhoz feltétlenül szükséges. A Falke és Langl műveihez való teljes képeket nem kell a szöveghez köttetni, hanem berámáztatni. Így feleslegessé teszik a Luchs-Rive-féle dolgokat. Kiepert Italiája és Græciája az ókori történet tanításához feltétlenül szükséges. A Leutemann-féle ethnographiai képek s a Hölzel-féle geographiai jellemző képek is beszerzendők. Külföldi folyóiratok is szerzendők, p. o.: «Berliner Philologische Wochenschrift», vagy Bursian's Jahresberichte. A tanári könyvtárba oly kézikönyveket is célszerű szerezni, melyek közvetlenül a középiskolák céljait tartják szem előtt, (p. o. a Bucholz-féle Geograph. Hülfsbücher), vagy oly tankönyveket, hol valamely új és tanulságos módszer érvényesül, (p. o. Meurer Pauli Sextani liber, vagy a Lattmann-féle gyakorló könyvek. (Besztercebányai főig. 1377. sz. r. 1889. decz. 28.) A class. phil. s az ókori történet tanításánál a szemléltetéshez nélkülözhetetlenek az említettek kivül még nem teljes középiskolákban is: Guhl und Koner: Das Leben der Griechen und Römer, Hirt F.: Historische Bildertafeln, Lübker F.: Reallexikon des klassischen Alterthums, Reinhard H.: Album des klassischen Alterthums, ugyanattól: C. Julii Cæsaris Commentarii de Bello Gallico, Ziegler Ch.: Das alte Rom. Főleg idegen ajkú vidéken nemcsak az előkészítő, de az I. osztályban is a magyar nyelvi olvasmányok tárgyalásánál igen hasznos szolgálatot tesznek a Szemléltető képek az elemi oktatáshoz. (Egyetemi nyomda, 40 kép 26 frt 46 kr.) Constatálandó: van-e külön kézi könyvtár, a hol a szótárak, illusztrált művek, lexikonok, s általában a szemléltetéshez alkalmas és szükséges képek és tárgyak együtt és mindig kéznél legyenek. A besztercebányai főig. fentebb idézett rendelete szerint az ifjúsági könyvtárba tulságos sok elbeszélés nem praeliminálandó. Regényeket csak nagy válogatással kell szerezni és az ifjúság kezébe adni. Főfigyelemmel kell lenni a tanítás körébe vágó munkákra, s a jó és keresett műveket mentől több példányban célszerű beszerezni. A címjegyzék több példányban álljon a tanulók rendelkezésére. A Rendtartás 25. §. 1. p. szerint is «az ifj. könyvtárnak az iskolai oktatással kapcsolatos és azt kiegészítő olvasmányt kell nyújtania.» A 2. p. szerint a beszerzést a tanári testületnek különböző szaktudományú tagjaiból alkotott bizottság állapítja meg. Az ifjúsági könyv-

tár az olvasási kedv ébresztésére s a tanultaknak kiegészítésére szolgáljon, tehát az oktatás érdekeire jó hatással legyen. Az ifjúsági könyvtári olvasmányok felhasználását, értékesítését s az olvasás megtörténtének ellenőrzését illetőleg az összes szaktanárok közreműködésére szükség van, s mindez közös megállapodás szerint történjék. Az I. osztálybeliek az első évharmadban nem kapnak könyvet. Az elégtelen osztályzatúak az ifj. könyvtár élvezetétől eltiltandók; így az ifj. könyvtár fegyvelmező eszközül is használható. Mindezekről bővebben lásd a Rendtartás Magyarázata 89. és 90. l. és a Pæd. Dolgozatok 268—274. l. Itt csak annyit, hogy a szaktanároknak ellenőrizniök kell, hogy a kivett könyveket csakugyan elolvassák-e a tanulók; nem olvasnak-e többet kelletténél? Szokásuk t. i. hogy egyik a másikkal elcsereberéli a könyveket, s így nem a testület vagy a szaktanárok megállapította mennyiségben és minőségben olvasnak, tehát fejlődési fokukhoz mérten nem kezökbe való könyvekhez is juthatnak, másrészt vagy iskolai teendőik rovására olvasnak (olvasni könnyebb is mint tanulni!), vagy esetleg egészségökben is kárt okozhatnak. Látogatások alkalmával az igazgató és főigazgató pár kérdést intézzen egyesekhez: mit olvastál, mi a könyv címe, ki írta? Ha a tanuló a tartalom felől nem tud beszámolni röviden, esetleg, ha a címet sem tudja, már tisztában lehetünk az iránt, hogy ha olvasott is a tanuló, azt gondatlanul tette. A ki ellenben ily esetben számot tud adni ügyesen az olvasottakról, tanusítja, hogy gondosan olvasott; ily esetben kitűnő tapasztalatot szerezhethünk a tanulóknak az önálló előadásban való jártasságuk fokáról is; nemkülönbön arról is; hogy a megfelelő gonddal történik-e az ifj. könyvtár kezelése és hogy tehát csakugyan szolgál-e a tanultak támogatására, a tanultak kiegészítésére és az ismeretgyarapításnak szakok szerinti szabatos eszközlésén kívül az egyes tanulók külön hajlamainak fejlesztésére, buzdítására.

A felszerelésnél továbbá szemügyre veendő, hogy elégséges-e az egyes osztályokban is a felszerelés; kellőleg használják-e a tanszereket a tanításnál és a feleltetéseknel; állandóan közszemlére vannak-e téve a tárgyalatra vonatkozó szemléltető eszközök az osztályokban. (Természetes, hogy a tárgyalat részekre vonatkozó természetrajzi egyedek üveges szekrényben helyezendők el.) Constatálandó, hogy a szertárak gyarapításához hozzájárulnak-e önmunkásságukkal és gyűjtéssel a szaktanárok és a tanulók is? A V. K. M. 1888. évi 38517. sz. r. szerint az intézetek természetrajzi szertárait az illető vidék természeti tárgyainak gyűjtése és csere beszerzések által is gyarapítani kell. A V. K. M. 1882. évi 36829. sz. r. értelmében constatálni kell a főigazgatói látogatások alkalmával, hogy az intézetnek nincsenek-e régi adósságai tanszerekért, könyvekért? s ha vannak, akkor a tanszerátalányt első sorban ezek törlesztésére kell fordítani. Az 1889. decz. 28-án 1377. sz. a. főig. r. jövő évi költségveté-

sekre nem ajánlja a vásárlásokat; mert az intézet könnyen zavarba jöhetne, pl. ha a szállító liquidálna s az intézetnek az egész tartozását egyszerre kellene leróni.

Végül constatálandó, hogy rend és tisztaság van-e a szertárakban és hogy a leltározás pontosan és rendszeresen vezetetik-e?

DORTSÁK GYULA.

(Folytatása köv.)

REGÉCZY JÓZSEF EMLÉKEZETE.

(1851—1895.)

Tekintetes Társaság! Nyitott sírnál mindenkor lesujtva állunk. Fájdalom tölt el magaskorú aggastyán sírjánál, de vigaszunk is van ott, mert egy teljesen bevégzett életet látunk sírba szállni. A gyöngéd gyermek sírjánál meg az vigasztal, hogy a kis halott nem ismerte még azon viharokat, melyek az ember szívét oly gyakran feldűlják és nem a sok ezernyi bajt, melyet az élet zavaros folyama magával hord. Ám honnan merítsünk vigasztalást akkor, ha férfi törött meg a sírnál legszebb munkaerejében; ha az étellel termékeny eszmék is semmisültek meg, szóval, ha reményeink sírjánál is állunk!?

A fájdalom ilyen érzetével állok ma e díszes helyen, midőn tek. Társaság megtisztelő megbízásából az lett feladatomban, hogy tagtársunknak, felejtethetetlen mesteremnek Regéczy Józsefnek emlékét megújítsam. Midőn e feladatnak megfelelek, egyúttal vigasztalást akarok keresni a vesztesség fölött nagy érdemeinek felsorolásában, elmondásában annak, hogy mit alkotott mint gyakorló pädagogus és író, és lefestésében azon szép és nemesnek, mi jellemének képében egyesült.

A festendő képhez nem fogom — mert nem is kényszerülök — a színeket a képzelet világából venni: a ki Regéczyról szépet és jót akar mondani, annak az a könnyű feladat jutott, hogy csak a valót kell mondanania. De ha az ecsetvonásokon itt-ott meg fog látszani a szerető tanítvány kezének reszketése, azt éppen e díszes társaság fogja legkönnyebben megbocsáthatni, melyben Regéczynek annyi szerető barátja találta-tik, mert hiszen forró szeretettel ölelte ő is szívére mindenkor Társulatunkat és tagjait.

I.

Mint oly sok szerető s boldogulásáért küzdő jelese az emberiségnek, Regéczy is a szegény földnépének gyermeke volt. Hajlamai már